

# Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2012)

6ο Συνέδριο Διδακτική της Πληροφορικής



## Μαρτυρίες Εκπαιδευτικών για τις Δυσκολίες Ένταξης του Web 2.0 στην Τάξη

Α. Γραμματικοπούλου, Π. Νίκα, Γ. Παλαιγεωργίου

### Βιβλιογραφική αναφορά:

Γραμματικοπούλου Α., Νίκα Π., & Παλαιγεωργίου Γ. (2012). Μαρτυρίες Εκπαιδευτικών για τις Δυσκολίες Ένταξης του Web 2.0 στην Τάξη. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 407-416. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/4570>

## Μαρτυρίες Εκπαιδευτικών για τις Δυσκολίες Ένταξης του Web 2.0 στην Τάξη

Α. Γραμματικοπούλου, Π. Νίκα, Γ. Παλαιγεωργίου

Τμήμα Πληροφορικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης  
{agramma, pananika, gpalego}@csd.auth.gr

### Περίληψη

Πρόσφατα, οι προτροπές ενσωμάτωσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στο σχολικό περιβάλλον αποτελούν κοινό τόπο πολλών ερευνητικών καταγραφών και πολιτικών πρωτοβουλιών. Οι αισιόδοξες αναλύσεις των επιδράσεων του Web 2.0, όμως, δεν συναντώνται συχνά στην πράξη. Σκοπός αυτού του άρθρου είναι η παρουσίαση των δυσκολιών που προκύπτουν από τη χρήση των Web 2.0 τεχνολογιών στην τάξη, όπως αυτές καταγράφονται από μαρτυρίες «πρωτοπόρων» εκπαιδευτικών, που το έχουν ήδη επιτύχει. Τα προβλήματα που ανιχνεύτηκαν αφορούν α) την κουλτούρα και τις στάσεις του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος, β) τους περιορισμούς του αναλυτικού προγράμματος, γ) την ιδιαίτερη φύση των δραστηριοτήτων του Web 2.0, δ) την υπερέτιμηση των δεξιοτήτων του μαθητικού δυναμικού, ε) τους τεχνολογικούς περιορισμούς και τέλος στ) την έλλειψη ευκαιριών κατάρτισης για τους εκπαιδευτικούς.

**Λέξεις κλειδιά:** *Web 2.0 δραστηριότητες, συμμετοχικός ιστός, προβλήματα ενσωμάτωσης*

### Abstract

The recent encouragements about the integration of social media in the school environment consist a common place of several research studies and political initiations. Unfortunately, the optimistic reviews of the positive effects don't come along with equivalent results. The purpose of this article is to describe the difficulties that are presented during the use of Web 2.0 tools into a school class, as they were identified through the testimonies of teachers, referred to as experts. The problems that were detected concern a) the culture and the attitude of the educational environment, b) the restrains of the curriculum, c) the special nature of the Web 2.0 activities, d) the problems with the technology infrastructure, e) the overestimation of students' skills and last f) the few chances of educational training for teachers.

**Keywords:** *Web 2.0 activities, participative web, integration problems.*

### 1. Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια η διάχυση των Web 2.0 εργαλείων στην εκπαίδευση είναι γεγονός. Οι εκπαιδευτικοί επιλέγουν τα συγκεκριμένα εργαλεία και σχεδιάζουν νέου τύπου δραστηριότητες με σκοπό η μάθηση στο σχολικό περιβάλλον να γίνει πιο ενεργή και ενδιαφέρουσα και οι μαθητές να αποκτούν όχι μόνο γνώσεις αλλά και δεξιότητες (An & Williams, 2010). Σ' αυτό το πλαίσιο οι μαθητές δεν θεωρούνται

πλέον παθητικοί δέκτες, αλλά ικανοί και αυτο-ρυθμιζόμενοι συμμετέχοντες (Borthwick et al., 2008). Η μάθηση καθίσταται κοινωνική δραστηριότητα, όπου ο ρόλος του μαθητή είναι κεντρικός στην οικοδόμηση της γνώσης του, καθώς ερευνά, συνεργάζεται, δημιουργεί, παρουσιάζει και δικτυώνεται. Ο εκπαιδευτικός αποκτά έναν επικουρικό ρόλο, λειτουργεί ως υποστηρικτής των μαθητών, βοηθώντας τους να αξιοποιήσουν σωστά τα σύγχρονα δίκτυα μάθησης (Dawley, 2009).

Τις περισσότερες φορές, όμως, οι μαθησιακές επιδράσεις του συμμετοχικού ιστού περιγράφονται σε ιδανικές συνθήκες, με συνέπεια να μην λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες των πραγματικών εκπαιδευτικών περιβαλλόντων, τους περιορισμούς και τις αδυναμίες τους, καταλήγοντας να λειτουργούν ως εξιδανικευμένες ανεφάρμοστες προσεγγίσεις μάθησης, που δεν μπορούν να υιοθετηθούν από την πλειοψηφία των εκπαιδευτικών. Βασιζόμενοι σε αυτήν την παρατήρηση, γίνεται αντιληπτό ότι είναι κρίσιμο να εντοπιστούν οι πραγματικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι καθηγητές και οι δάσκαλοι των ελληνικών σχολείων κατά την προσπάθεια ενσωμάτωσης Web 2.0 δραστηριοτήτων στην διδασκαλία τους, ώστε έπειτα να προταθούν κατάλληλες στοχευμένες ενέργειες για τον υπερκερασμό τους. Σκοπός της συγκεκριμένης ερευνητικής εργασίας είναι η συλλογή και ανάλυση μαρτυριών ενεργών εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι ξεχώρισαν μέσα από την ενασχόλησή τους με τις Web 2.0 τεχνολογίες και την δημιουργική χρήση τους στην εκπαιδευτική πρακτική τους.

## **2. Μεθοδολογία**

Για την καταγραφή των δυσκολιών, θεωρήθηκε κρίσιμο το δείγμα μας να αποτελείται από «πρωτοπόρους» καθηγητές και δασκάλους, που έχουν ενσωματώσει υπό πραγματικές συνθήκες Web 2.0 εκπαιδευτικές δραστηριότητες στην τάξη τους. Κρίθηκε, επίσης, σημαντικό οι συγκεκριμένοι εκπαιδευτικοί να αξιοποιούν αντίστοιχα εργαλεία και για την επαγγελματική τους ανάπτυξη. Πρώτο βήμα για την έρευνά μας αποτέλεσε η διαδικτυακή αναζήτηση για τη κατάρτιση μιας εκτενούς λίστας 60 καθηγητών που διέθεταν ιστολόγια, λογαριασμούς σε υπηρεσίες μικρο-ιστολογίων και γενικότερα παρουσία στα κοινωνικά μέσα. Βάσει του περιεχομένου των δημοσιεύσεων και της έκτασης του κοινωνικού δικτύου του καθενός, η λίστα αυτή ταξινομήθηκε και έπειτα στάλθηκαν προσκλήσεις συμμετοχής σε ατομική συνέντευξη μέσω τηλεδιάσκεψης σε 35 εκπαιδευτικούς από όλη τη χώρα. Τελικά, 26 εκπαιδευτικοί συμμετείχαν, 16 άντρες και 10 γυναίκες. Από αυτούς 13 ήταν καθηγητές (5 πληροφορικοί, 4 φυσικοί, 2 μαθηματικοί, 1 φιλόλογος, 1 θεολόγος), 11 δάσκαλοι και 2 εκπαιδευτικοί ξένων γλωσσών ιδιωτικών φροντιστηρίων. Το σύνολο των εκπαιδευτικών είχε πολυετή ενασχόληση με την τεχνολογία, ενώ 6 είχαν το ρόλο του επιμορφωτή στις τελευταίες επιμορφώσεις εκπαιδευτικών.

Οι συνεντεύξεις είχαν ημιδομημένο χαρακτήρα, διήρκησαν κατά μέσο όρο περίπου 40 λεπτά και καταγράφηκαν για περαιτέρω ανάλυση. Οι ερωτήσεις που τέθηκαν

είχαν ως στόχο να εκμειεύσουν τις εμπειρίες, τις στάσεις, τα προβλήματα και τις προτάσεις των εκπαιδευτικών για την ενσωμάτωση Web 2.0 εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στην σχολική πραγματικότητα (π.χ. πώς έχετε εντάξει τα εργαλεία web 2.0 στην τάξη σας; συναντήσατε εμπόδια; είχατε κάποιους προβληματισμούς σε σχέση με την αποτελεσματικότητά τους;). Οι συνεντεύξεις απομαγνητοφωνήθηκαν και έπειτα πραγματοποιήθηκε θεματική ανάλυση για την εξαγωγή των κεντρικών ζητημάτων από τους τρεις συγγραφείς. Όπως αναφέραμε, στη συγκεκριμένη δημοσίευση εστιάζομαστε στις δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι συμμετέχοντες και οι οποίες αποτελούν τροχοπέδη στη διάδοση του Web 2.0 στην εκπαίδευση.

Οι καθηγητές αποδείχθηκε ότι είχαν πράγματι χρησιμοποιήσει μια εντυπωσιακή ποικιλία Web 2.0 εργαλείων και διδακτικών σεναρίων στην τάξη τους, γεγονός που καθιστά ιδιαίτερα σημαντικές τις παρατηρήσεις και τις απόψεις τους. Πιο συγκεκριμένα, ανέφεραν ότι χρησιμοποιούν εργαλεία, όπως: ιστολόγια (Blogger, Wordpress), κοινωνικά δίκτυα (Facebook, Linkedin, Classrom 2.0, Teachers 2.0), μικρο-ιστολόγια (Twitter), διαδικτυακά εργαλεία παρουσιάσεων (Slideshare, Creezy, Stich, Prezi), υπηρεσίες κοινωνικών επισημάνσεων (Diigo, Delicious), διαδικτυακών ημερολογίων (Google calendar), αναγνωστών RSS (Google reader), δημιουργίας χρονοδιαγραμμάτων (Dipity, Timeline), διαχείρισης και αποθήκευσης αρχείων στο διαδίκτυο (Dropbox), εργαλεία συνεργατικής συγγραφής ( Wikis, Google docs), δημιουργίας ιστότοπων (Wembley, Webnode), δημιουργίας ψηφιακών πολυμεσικών εργασιών (Animoto, Sumopaint, Creezy, OneTrueMedia), παρουσιάσεων (Slideshare, Picasa, Flirck, MyPlick), σύννεφα λέξεων (Wordle), αφισών (Glogster), podcasting, κόμικ (Toondoo), διαδικτυακών κουίζ (Hot Potatoes, Zoho Challenge, Quizmaker), σημειώσεων (Wallwisher), κτλ..

### **3. Αποτελέσματα**

Οι δυσκολίες που διέκριναν οι καθηγητές μπορούν να οργανωθούν σε έξι κατηγορίες, οι οποίες παρουσιάζονται στην συνέχεια.

#### **3.1 Κουλτούρα και στάσεις περιβάλλοντος**

##### **3.1.1 Στάση συναδέλφων**

Απρόσμενα, μια από τις δυσκολίες που σημειώθηκε επανειλημμένως ήταν η στάση σημαντικού τμήματος των υπολοίπων καθηγητών απέναντι στη χρήση της τεχνολογίας στην εκπαιδευτική διαδικασία. Διαφάνηκε ότι υπάρχουν καθηγητές που φοβούνται τις Web 2.0 δραστηριότητες, που έχουν μια γενικότερα αρνητική στάση απέναντι στους υπολογιστές στην τάξη και ακόμη περισσότερο απέναντι στην κοινωνική δικτύωση. Σύμφωνα με τους ερωτώμενους, ο Έλληνας εκπαιδευτικός προέρχεται από μία μη γόνιμη ενασχόληση με τις νέες τεχνολογίες, με αποτέλεσμα να μην έχει πειστεί για την αποτελεσματικότητα της χρήσης της τεχνολογίας στην

τάξη. Δεν είναι λίγοι αυτοί μάλιστα που διακατέχονται ακόμη και από καχυποψία σε σχέση με τις προθέσεις των ατόμων που ασχολούνται με αντίστοιχα θέματα, ταυτίζοντας τη χρήση της τεχνολογίας με το άσκοπο παιχνίδι και κάνοντας δηλώσεις του τύπου *«πάλι θα παίξετε»*. Ως αποτέλεσμα των επιφυλάξεων και της καχυποψίας τους, οι συγκεκριμένοι καθηγητές δεν υποστηρίζουν αντίστοιχες προσπάθειες ή ακόμη δημιουργούν και εμπόδια σε συναδέλφους τους, που είναι περισσότερο πρόθυμοι. Το πρόβλημα, όμως, είναι ότι οι Web 2.0 δραστηριότητες έχουν πολλές φορές χαρακτήρα που ξεπερνά τα όρια του περιεχομένου ενός μαθήματος ή μιας θεματικής ενότητας και συνεπώς απαιτούν τη συνεργασία μεταξύ των καθηγητών.

- *«Διαπιστώνω καθημερινά ότι το πιο μεγάλο εμπόδιο είναι οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί. Δεν τους αρέσει καθόλου όταν γίνεται το μάθημα σε μια άλλη τάξη έτσι.»*
- *«Σίγουρα είναι κάποιοι εκπαιδευτικοί οι οποίοι αντιδρούν αρνητικά, δε θέλουν, δεν επιθυμούν, δεν εξοικειώνονται, δεν παρακολουθούν τι γίνεται, δεν τους ενδιαφέρει.»*
- *«Ήθελα να κάνω το blog του σχολείου και συνάντησα πολύ μεγάλες αντιδράσεις απ' τους συναδέλφους μου. Δεν μπορούσαν να καταλάβουν τη φιλοσοφία του blog αν και το εξήγησα με πολύ απλά λόγια... Η όλη αντίδραση βασίστηκε αποκλειστικά στη διαχείριση του και τον έλεγχο αυτής.»*

Επιπλέον, αναφέρθηκε ότι πολλοί καθηγητές διακατέχονται από μία νοοτροπία εσωστρέφειας και απομόνωσης. Δεν συναντάς εύκολα την κουλτούρα της συμμετοχής, του διαμοιρασμού και της συνεργασίας, στοιχεία που αποτελούν προϋποθέσεις για την δημιουργία κοινοτήτων, για την καλλιέργεια της συλλογικής νοημοσύνης και του συμμετοχικού ιστού.

- *«[Ο εκπαιδευτικός] είναι κατά κάποιο τρόπο κλεισμένος στο καβούκι του... είναι πάρα πολύ καλός στη δουλειά του, αλλά τα κρατάει για το εαυτό του. Δεν διαμοιράζεται τις απόψεις του εύκολα γιατί φοβάται να μην εκτεθεί. Με άλλα λόγια δεν υπάρχει η κουλτούρα της συνεργασίας στον Έλληνα εκπαιδευτικό.»*
- *«[Ο εκπαιδευτικός] πρέπει να καταλάβει ότι πρέπει να υπάρξει η κουλτούρα του ότι είμαστε όλοι μαζί και κινούμαστε προς ένα σκοπό: να βελτιώσουμε την εκπαίδευσή μας, την εκπαίδευση του μαθητή, δηλαδή την εκπαίδευση ως κοινωνία.»*

### 3.1.2 Σχολική οργάνωση και κουλτούρα

Όσον αφορά το σχολικό περιβάλλον, μέσα από τις μαρτυρίες των εκπαιδευτικών γίνεται κατανοητό ότι η οργάνωση και οι ιεραρχικές δομές εξουσίας της σχολικής καθημερινότητας δεν ευνοούν την απαιτούμενη ελευθερία. Αντίθετα, χαρακτηρίζονται από υπερβολικές τάσεις ελέγχου και έλλειψη εμπιστοσύνης προς τους καθηγητές (Crook et al., 2008). Πολλοί τόνισαν ότι οι διευθυντές των σχολείων διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο για κάθε νέα προσπάθεια, ενώ συνήθως είναι επιφυλακτικοί απέναντι σε δραστηριότητες που αφορούν το συμμετοχικό ιστό.

- *«Στην αρχή κυρίως αντιμετώπισα προβλήματα από μέρους του διευθυντή που ήθελε να πάρει άδεια από το παιδαγωγικό ινστιτούτο και που γενικά αντέδρασε.»*

- «...δημιουργούνται συνέχεια προβλήματα και συνέχεια καλούμαι από το διευθυντή και με ρωτάει γιατί έγινε αυτό και πώς έγινε αυτό και τι συμβαίνει εκεί κ.ο.κ.»

### **3.1.3 Στάση γονέων**

Το νέο βήμα δημόσιας έκφρασης και αλληλεπίδρασης των μαθητών αποτελεί ταυτόχρονα πηγή φοβιών και για τους γονείς, που εκδηλώνουν μια επιφυλακτικότητα λόγω της ενδεχόμενης έκθεσης των παιδιών τους στο διαδίκτυο και στους κινδύνους που ελλοχεύουν σ' αυτό. Συνεπώς, προβάλλουν αντιρρήσεις απέναντι σε τέτοιες πρωτοβουλίες, κρατώντας σκεπτική στάση απέναντι στην χορήγηση της άδειάς τους για την συμμετοχή των μαθητών. Αυτό το γεγονός συχνά οφείλεται σε ελλιπή ενημέρωση και σε άγνοια των γονέων για το πώς να καθοδηγήσουν και να ελέγξουν την διαδικτυακή δράση των παιδιών τους (Crook et al., 2008).

- «Το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετώπισα είχε να κάνει με την στάση των γονέων, οι οποίοι ήταν επιφυλακτικοί απέναντι στην ενδεχόμενη έκθεση των παιδιών τους στο διαδίκτυο και σε ορισμένους από αυτούς έπρεπε να εξηγήσω την όλη διαδικασία, γιατί χωρίς την υπεύθυνη δήλωση των γονιών οι μαθητές δεν θα μπορούσαν να συμμετέχουν ...δηλαδή αισθάνθηκαν κάποιο φόβο, αλλά στην συνέχεια βλέποντας τα αποτελέσματα και τον ενθουσιασμό που έδειξαν οι μαθητές, άλλαξαν γνώμη.»
- «Πρόβλημα εγώ αντιμετώπισα με αρκετούς γονείς της τάξης, δηλαδή 2-3, οι οποίοι ήταν αρνητικοί με το διαδίκτυο, ο καθένας για δικούς του λόγους.»

### **3.2 Ασυμβατότητα με το αναλυτικό πρόγραμμα και το σύστημα αξιολόγησης**

Μια ακόμη δυσκολία, που έθιξαν οι καθηγητές, είναι η ασυμβατότητα των Web 2.0 εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων με τους στόχους του αναλυτικού προγράμματος. Οι προδιαγραφές και οι στοχεύσεις του αναλυτικού προγράμματος είναι συγκεκριμένες και προσχεδιασμένες, οι απαιτήσεις συμμόρφωσης μεγάλες, ο χρόνος περιορισμένος, με αποτέλεσμα να στενεύουν τα περιθώρια δημιουργικότητας. Στόχος του αναλυτικού προγράμματος συνήθως είναι η απόκτηση καθορισμένου εύρους αφαιρετικών γνώσεων, που επικεντρώνονται στο περιεχόμενο του μαθήματος, ενώ από την άλλη πλευρά οι Web 2.0 δραστηριότητες συνήθως αφορούν προβληματοκεντρικές εργασίες, που έχουν σαν κύριο στόχο να αναπτύξουν γενικότερες δεξιότητες χρήσιμες για την επίλυση προβλημάτων (Glud et al., 2010).

- «[Το σύστημα της εκπαίδευσης] χαρακτηρίζεται από υψηλή συμβατικότητα και από υψηλό αέρα συμμόρφωσης σε κάποιες προδιαγεγραμμένες μεθόδους και προγράμματα σπουδών χωρίς να υπάρχει ο χώρος για τη δημιουργικότητα και την απαραίτητη ελευθερία... για να βγει το ουσιαστικό στην επιφάνεια.»

- *«Το σύστημα δε θέλει πειραματισμούς και δεν υποστηρίζει τέτοιες προσπάθειες. Δεν υπάρχει κάποια ελευθερία για το πώς θα οργανώσεις την εκπαιδευτική διαδικασία, αφού το αναλυτικό πρόγραμμα και οι οδηγίες του σε περιορίζουν.»*

Εξαιτίας αυτού, μια ακόμη δυσκολία που δημιουργείται για τους καθηγητές αφορά τον τρόπο αξιολόγησης των προϊόντων και των διαδικασιών που αφορούν Web 2.0 δραστηριότητες και τεχνολογίες (Glud et al., 2011).

- *«Αφού ολοκλήρωσαν τα παιδιά, συζητούσαμε πώς θα κάνουμε την αξιολόγηση, δηλαδή αν τα παιδιά έμαθαν ιστορία. Με τον συμβατικό τρόπο δεν γινόταν.»*

### **3.3 Η ιδιαίτερη φύση των Web 2.0 δραστηριοτήτων**

#### **3.3.1 Ο «χρόνος των δραστηριοτήτων»**

Ο συμμετοχικός ιστός ανοίγει μια νέα μάχη με το χρόνο μέσα και έξω από τις αίθουσες διδασκαλίας, δημιουργεί μια νέα σειρά απαιτήσεων (δημιουργικών τις περισσότερες φορές) που δεν αντιμετώπιζαν στο παρελθόν οι καθηγητές. Οι Web 2.0 δραστηριότητες δεν συμβαδίζουν συνήθως με το παραδοσιακό χαρακτήρα των ωριαίων μαθημάτων, καθώς σχετίζονται με έργα που ξεπερνούν την εβδομαδιαία εργασία και συχνά τα πλαίσια της τάξης, του σχολείου, ή και της χώρας. Σήμερα, ο σχολικός χρονοπρογραμματισμός ακόμη βασίζεται σε ένα μοντέλο που έχει σχεδιαστεί για την ατομική μάθηση μονοθεματικών περιεχομένων. Με την είσοδο, όμως, του Web 2.0 χρειάζεται μια αναδιοργάνωση (Jouneau-Sion & Sanchez, 2011). Η αλληλεπίδραση με τους μαθητές μεταφέρεται στη διάρκεια της ημέρας, τα έργα συνεχίζονται τα απογεύματα και απορίες, προβλήματα και προτάσεις κατατίθενται συνεχώς αλλάζοντας το ρόλο και τη χρησιμότητα της ωριαίας διδασκαλίας.

- *«Στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς δεν υπάρχει η πολυτέλεια χρόνου για την οργάνωση και την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων.»*
- *«Όταν άρχισε όλος αυτός ο κυκεώνας αυτών των τυποποιημένων εξετάσεων εξαφανίστηκε ο χρόνος... Τέθηκε δηλαδή ένα θέμα φοβερής έλλειψης χρόνου.»*

#### **3.3.2 Σημαντικές απαιτήσεις εξωσχολικού χρόνου**

Οι καθηγητές, επίσης, σημείωσαν ότι η ενασχόληση με το Web 2.0 προϋποθέτει διαρκή εγρήγορση και παρακολούθηση της τεχνολογίας. Τα εργαλεία διαρκώς αλλάζουν, οι προτάσεις διδασκαλίας πολλαπλασιάζονται, η συμμετοχή των μαθητών και τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων δημιουργούν συνεχώς διαφορετικές απαιτήσεις. Όπως αναφέρουν και οι Crook et al (2008), ακόμα και οι καθηγητές που έχουν τις πλέον άρτιες τεχνολογικές γνώσεις προβληματίζονται για τον χρόνο που απαιτείται για να σχεδιαστούν τέτοιες δραστηριότητες. Οι καθηγητές έδωσαν ιδιαίτερη έμφαση στα Προσωπικά Επαγγελματικά Δίκτυα και στην ανάγκη διατήρησής τους. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον όμως πρέπει να βρουν χρόνο και διάθεση για να προσφέρουν και οι ίδιοι, να μοιράσουν, να συζητήσουν για τις εμπειρίες τους.

- *«Εμένα μου παίρνει από πέντε μέχρι έξι ώρες το να φτιάξω ένα φύλλο εργασίας στο ιστολόγιο μου για μία διδακτική ώρα.»*
- *«Αυτό το μοντέλο (του Web 2.0) έχει απαιτήσεις εκτός ωραρίου από τους εκπαιδευτικούς, και ενέργειες επεκτασιμότητας σε άλλα επίπεδα.»*
- *«Σ' αυτό το θέμα δεν βοηθούν σε μεγάλο βαθμό οι επιμορφώσεις, αλλά η στάση του εκπαιδευτικού που θα πρέπει να βρίσκεται συνεχώς σε εγρήγορση και κινητοποίηση ώστε να μένει ενημερωμένος.»*
- *«Ο καθένας μας πλέον δημιουργεί ένα προσωπικό περιβάλλον μάθησης, όπου μαθαίνει απευθείας από τους πιο άρτια καταρτισμένους στον τομέα του τις τελευταίες εξελίξεις, αλλά και μπορεί να απευθυνθεί για να ζητήσει βοήθεια ή μια δεύτερη γνώμη πάνω σε κάποιο θέμα.»*

### **3.3.3 «Απρόβλεπτες» δραστηριότητες**

Όπως παρατηρήθηκε, ενώ οι δραστηριότητες του Web 2.0 συνδέουν την τάξη με τον πραγματικό κόσμο δημιουργώντας εξαιρετικές ευκαιρίες, ανοίγουν ταυτόχρονα ένα παράθυρο εισαγωγής των προβλημάτων του έξω κόσμου στην τάξη. Ακόμα και μετά από καλή προετοιμασία ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρειαστεί να αντιμετωπίσει απρόοπτα στη διάρκεια του μαθήματος. Οι καθηγητές θα πρέπει να είναι πάντα σε ετοιμότητα να ελέγξουν αυτές τις κακές πρακτικές (Jouneau-Sion & Sanchez, 2011).

- *«Είχα κάποιες φοβίες για το γεγονός ότι είσαι online μέσα στην τάξη, έχεις ένα ανοιχτό παράθυρό σε όλο τον κόσμο και ένα μικρό λάθος μπορεί να φέρει στην τάξη, και μου έχει συμβεί αυτό, εικόνες οι οποίες δεν ήταν αυτές που ήθελα.»*
- *«Σαφέστατα θα γίνουν και λάθη, αλλά σιγά σιγά το οργανώνεις και νομίζω τις παγίδες τις μαθαίνεις γρήγορα.»*
- *«Υπάρχουν διάφορα εμπόδια, από πολύ μικρά, αλλά που μπορούν να σου δημιουργήσουν πρόβλημα... εκεί που δεν το περιμένεις οπότε να κρεμαστεί το μάθημα, μου έχει συμβεί κάποιες φορές.»*

### **3.3.4 Φόβος έκθεσης απέναντι στους μαθητές**

Εισάγοντας τις νέες διαδικτυακές τεχνολογίες, οι καθηγητές σημείωσαν ότι μπορεί να βρεθούν αντιμετώπι με μια ανατροπή της προσδοκώμενης ισορροπίας: οι ίδιοι πιθανότατα θα γνωρίζουν λιγότερα από τους μαθητές τους όσον αφορά τη χρήση του μέσου και συνεπώς θα πρέπει να αποποιηθούν το προσωπείο της αυθεντίας. Ο φόβος της έκθεσης προς τους μαθητές, μάλιστα, θεωρήθηκε ότι μπορεί να λειτουργήσει ως ένα βαθμό αποτρεπτικά για την ανάληψη αντίστοιχων δράσεων.

- *«Επίσης, [το Web 2.0]θα εμπλέξει τους μαθητές ενεργά, αλλάζοντας το γεγονός ότι ο καθηγητής είναι μεταδότης γνώσεων. Προσωπικά θέλω να το κάνω αυτό, να πάψω να είμαι η αυθεντία που θα μεταφέρει τη γνώση στους μαθητές.»*

- *«Ένιωσα σαν μαθητής που παρακολουθούσε τον μαθητή του... Για τον μαθητή ήταν απόλυτα φυσιολογικό αυτό. Είναι τόσο εύκολο να αντιστραφούν οι ρόλοι πλέον.»*
- *«Οι καθηγητές πρέπει να μην φοβούνται ότι οι μαθητές τους μπορεί να ξέρουν περισσότερα από αυτούς.»*

### **3.4 Η «ψηφιακή γενιά» δεν είναι τόσο έτοιμη!**

Οι εκπαιδευτικοί αναγνώρισαν ότι οι μαθητές ανήκουν σε μια γενιά που έχει διαφορετική αντίληψη για την έννοια της επικοινωνίας, την απασχολούν ζητήματα της διαδικτυακής ζωής και της ανάπτυξης διαδικτυακής ταυτότητας. Όμως, ταυτόχρονα οι περισσότεροι συμφώνησαν ότι οι δεξιότητες των μαθητών συνήθως περιορίζονται στη χρήση σελίδων κοινωνικής δικτύωσης, εργαλείων επικοινωνίας και στη χρήση ψηφιακών μέσων (ψηφιακή φωτογραφική, κινητό κτλ.) και δε σχετίζονται με την ενασχόληση με την τεχνολογία ως μέσο έκφρασης, δημιουργίας και μάθησης. Επίσης, τόνισαν ότι δεν έχουν αίσθηση του μέτρου και συναίσθηση των κινδύνων, ενώ υποφέρουν και από διαδικτυακές «ασθένειες» (π.χ. απόσπαση προσοχής).

- *«Το ποσοστό των παιδιών που είναι σε ικανοποιητικό βαθμό εξοικειωμένοι είναι μικρό... θα έλεγα ότι μπορεί να χρησιμοποιούμε τον όρο ψηφιακή γενιά αλλά υπάρχει ένας ψηφιακός αναλφαριθμητισμός ή αν θέλεις ετεροχρονισμό.»*
- *«Τα παιδιά είναι θύματα πλέον της τεχνολογίας, δεν έχουν την αίσθηση του μέτρου.»*

Οι μαθητές συχνά αντιδρούν όταν πρέπει να εξοικειωθούν με διαφορετικά Web 2.0 εργαλεία, ενώ δεν έχουν δεξιότητες σχεδιασμού, συνεργασίας και συντονισμού έργων. Παράλληλα, δεν είναι σε θέση να ελέγξουν τον καταγισμό ιδεών και πληροφοριών που δέχονται από την ενασχόληση τους με τα συγκεκριμένα εργαλεία.

- *«Λείπει, όμως, η ωριμότητα και είναι λογικό γιατί ένα παιδάκι, που έχει πρόσβαση στα πάντα, αυτήν την πληροφορία σε ποιο χρόνο μπορεί να την επεξεργαστεί και να την αφομοιώσει; Δέχεται καταγισμό.»*
- *«...το να οργανωθούν και να συνεργαστούν, ενώ φαίνεται εύκολο, είναι πάρα πολύ δύσκολο... είχαμε ένα περιστατικό στη συνεργασία μεταξύ μαθητών, όπου δημιουργήθηκε ένας τσακωμός και προκάλεσε διαμαρτυρίες από τους γονείς...»*
- *«Δεν ήταν αντίστοιχα θετική η αντίδραση τους όταν έγινε μια προσπάθεια να χρησιμοποιήσουν ένα Wiki, δεδομένου ότι στην πορεία αντιλήφθηκαν ότι θα έπρεπε να γράψουν κείμενα δικά τους και να μην είναι copy paste από αλλού.»*

### **3.5 Τεχνολογικά προβλήματα**

Στα περισσότερα σχολεία υπάρχει ένα μόνο εργαστήριο, το οποίο πρέπει να μοιράζονται όλες οι τάξεις και όπου παράλληλα πραγματοποιείται το μάθημα της πληροφορικής, με αποτέλεσμα να δημιουργείται αυτομάτως ένα σύνθετο πρόβλημα συντονισμού της αξιοποίησης του, αλλά και επίβλεψης-συντήρησης του. Επιπλέον, οι

ηλεκτρονικοί υπολογιστές των σχολείων συχνά δεν είναι αντίστοιχης ποιότητας με αυτούς που έχουν στο σπίτι τους οι μαθητές, με αποτέλεσμα η εμπειρία τους να είναι απογοητευτική. Ακόμη, δεν είναι σπάνια προβλήματα συνδεσιμότητας, τα οποία μπορούν να ανατρέψουν ριζικά και απρόβλεπτα τον διδακτικό σχεδιασμό.

- *«Δεν μπορείς να μιλάς για Web 2.0 εργαλεία όταν δεν έχεις μια ικανοποιητική πρόσβαση στο διαδίκτυο ή όταν οι υπολογιστές είναι παρωχημένης τεχνολογίας... Και οι μαθητές είναι απρόθυμοι γιατί θέλουν να κάνουν πράγματα και δεν μπορούν.»*
- *«Ένα πρόβλημα ήταν η έλλειψη υποδομής. Οι 8 υπολογιστές δεν επαρκούσαν για τους 14 μαθητές μου... αναγκαστικά έπρεπε να δουλέψουν σε ζευγάρια.»*
- *«... τεχνικές λεπτομέρειες που αποθαρρύνουν την εισαγωγή νέων εργαλείων στην τάξη... το εργαστήριο πληροφορικής δεν είναι πάντα διαθέσιμο και πρέπει να συνηθιστώ με τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό για να το χρησιμοποιήσω.»*

### **3.6 Έλλειψη καθοδήγησης και ευκαιριών κατάρτισης**

Πάρα πολλές φορές τονίστηκε η έλλειψη ευκαιριών κατάρτισης και η απουσία ολοκληρωμένων προτάσεων και κατάλληλου υλικού από το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα. Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι είναι ιδιαίτερα απαιτητικό να περνούν μόνοι τους τα στάδια ωρίμανσης της αξιοποίησης της Web 2.0 τεχνολογίας χωρίς υποστήριξη. Χωρίς τις κατάλληλες οδηγίες σχεδίασης δημιουργικών δραστηριοτήτων ή κατάλληλα προετοιμασμένες διδακτικές προτάσεις χάνουν χρόνο, ορισμένες φορές απογοητεύονται ή και εγκαταλείπουν τις προσπάθειές τους.

- *«Οι καθηγητές δεν έχουν υποστήριξη και δεν γίνονται επαρκείς επιμορφώσεις»*
- *«...υπάρχει μια πληθώρα εργαλείων που εξελίσσονται συνεχώς και οι καθηγητές δεν γνωρίζουν να τα εντάξουν στην εκπαιδευτική διαδικασία.»*

## **4. Συζήτηση**

Στο επίκεντρο των Web 2.0 εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων τοποθετείται ο μαθητής, γεννώντας την ανάγκη προσαρμογής του ρόλου του εκπαιδευτικού και αλλαγής των πρακτικών του. Μια διαδικασία που χρειάζεται προσπάθεια, αφού οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί λειτουργούν σύμφωνα με ένα δασκαλοκεντρικό μοντέλο μάθησης, που δεν είναι εύκολο να εγκαταλείψουν. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι ίδιοι:

- *«Είχαμε στο μυαλό μας ένα επιτυχημένο άλλο μοντέλο, το λέγαμε επιτυχημένο, αλλά επιτυχημένο για εκείνη την εποχή, πριν 30 χρόνια. Αυτά τα πράγματα δεν μπορούν να γίνουν μετά από 30 χρόνια. Είναι παράταιρα, είναι τραγικά.»*
- *«Το θέμα είναι ότι εγώ διδάσκω στο Λύκειο, και εκεί η εκπαίδευση έχει ως κύριο στόχο το πανεπιστήμιο. Οπότε, οι παγιωμένες πρακτικές του παρελθόντος έχουν την τιμητική τους... Το αποτέλεσμα, βέβαια, ήταν και είναι να διδάσκουμε όπως ακριβώς μας δίδασκαν και εμάς, οι δικοί μας καθηγητές.»*

Οι «πρωτοπόροι» καθηγητές υποστηρίζουν πως συχνά κατά την προσπάθεια ενσωμάτωσης του Web 2.0 στην διδασκαλία τους νιώθουν μόνοι, χωρίς κατάλληλη

καθοδήγηση και με κύριο συμπαραστάτη μια περιορισμένη ομάδα συναδέλφων τους, που μοιράζονται αντίστοιχες εμπειρίες τους μέσα από τα κοινωνικά μέσα.

Το σύνολο των καθηγητών, όμως, συμφωνεί ότι παρ' όλες τις δυσκολίες μια τέτοια προσπάθεια είναι απαραίτητη, αλλιώς υπάρχει ο κίνδυνος ο χαρακτήρας της εκπαίδευσης να καταστεί ιδιαίτερα ασύνδετος με τις πραγματικές ανάγκες των νέων (Cachia, Ferrari, Ala-Mutka, & Punie, 2010). Το ερώτημα που προκύπτει, λοιπόν, είναι ποιες δράσεις πρέπει να αναληφθούν για να διευκολυνθεί η ενσωμάτωση των τεχνολογιών και της φιλοσοφίας του Web 2.0 στην εκπαιδευτική διαδικασία. Στο συγκεκριμένο άρθρο προσπαθήσαμε να περιγράψουμε τις δυσκολίες όπως αυτές συναντώνται στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα. Η διατύπωση του προβλήματος είναι η προϋπόθεση για την σχεδίαση κατάλληλων δράσεων-λύσεων.

## **Βιβλιογραφία**

- An, Y. & Williams, K. (2010). Teaching with web 2.0 technologies: Benefits, barriers and lessons learned. *International Journal of Instructional Technology & Distance Learning*, Volume 7, Number 3.
- Borthwick, A., Hansen, R., Gray, L., & Ziemann, I (2008). Exploring essential conditions: A commentary on Bull et al. (2008). *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 8(3).
- Cachia, R., Ferrari, A., Ala-Mutka, K., & Punie, Y. (2010). Creative Learning & Innovative Teaching: Final Report on the Study on Creativity and Innovation in Education in the EU Member States. Seville: European Commission - Joint Research Centre -Institute for Prospective Technological Studies.
- Crook, C., Cummings, J., Fisher, T., Graber, R., Harrison, C., Lewin, C., et al. (2008). BectaReport: *Web 2.0 technologies for learning: The current landscape - opportunities, challenges and tensions*. London: BECTA.
- Dawley, L. (2009). Social network knowledge construction: Emerging virtual world pedagogy. *On The Horizon* 17(2), 109-121.
- Glud, L. N., Buus, L., Ryberg, T., Georgsen, M., & Davidsen, J. (2010). Contributing to a LearningMethodology for Web 2.0 Learning – Identifying Central Tensions in Educational Use of web 2.0Technologies. In *Networked Learning*. Presented at the Networked Learning Conference 2010, Aalborg.
- Jenkins, H., Clinton, K., Purushotma, R., Robison, A. J., & Weigel, M. (2006). *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education For the 21st Century*. Chicago: The MacArthur Foundation.
- Jouneau-Sion, C. & Sanchez, E. (2011). *Web 2.0 is challenging school*. In *IIGWE2011- ICT and Informatics in a Globalized World of Education*, IFIP conference, Mombasa.